

Nr 465

Av herr Hermansson m. fl., om stöd åt befrielseörelserna i de portugisiska kolonierna.

(Lika lydande med motion nr 404 i Första kammaren)

I motioner vid såväl 1967 som 1968 års riksdagar har den kommunistiska gruppen tagit upp frågan om stöd till befrielseörelserna i de av den portugisiska kolonialregimen förtryckta länderna i Afrika — Angola, Moçambique, Guinea och Cap Verde-öarna. Motionerna har avslagits av riksdagsmajoriteten, men skälen för bifall till desamma har växt sig starkare från år till år. Vi återkommer alltså med våra förslag.

Portugal är i dag jordens i särklass störta kolonialmakt med afrikanska besittningar som omfattar en yta av 2,1 milj. km² och med ett invånarantal på 13 milj. (Motsvarande siffror för Portugal är 90 000 km² resp. 9 milj.) Att dessa områden representerar något oundgängligt för de portugisiska fascisterna illustreras bäst av den ursinniga kamp som armén för mot befrielseörelserna i kolonierna. Antalet portugisiska trupper i Afrika är lågt räknat 140 000 man.

Till skillnad från andra imperialistiska makter bygger inte Portugal sitt herravälde på någon stor överlägsenhet i tekniskt eller ekonomiskt avseende. Portugal är i sig självt ett typiskt s. k. u-land med en primärsektor som omfattar över 50 % av ekonomin medan industrisektorn bara omfattar 25 %. Jordbruket drivs i mycket primitiva former, som ger en låg avkastning. Ägandet av jorden är koncentrerat hos ett fåtal ägare av latifundier med ofantliga arealer, medan massan av småbönder brukar mycket små brukningsdelar. Portugal har alltså vad beträffar den ekonomiska strukturen många drag gemensamma med »sina» kolonier i Afrika. Mot bakgrund härav kan Portugals ställning som kolonialmakt te sig som en paradox. Förklaringen är att Portugal i sig självt är en av imperialismen dominerad stat. Frukterna av utsugningen av besittningarna i Afrika tillfaller inte endast den portugisiska bourgeoisin. De bestämmande och mest expansiva delarna av den portugisiska ekonomin ligger helt i händerna på utländskt kapital. Även i kolonierna ligger initiativet i händerna på det utländska kapitalet. Den fascistiska regimen i Lissabon och dess stora kolonialarmé är gårdvarar som försöker se till att de imperialistiska bolagen från bl. a. USA, Västtyskland, England, Japan och Sverige i ostört lugn skall kunna utsuga befolkningen i Portugal och i dess afrikanska områden.

Svenskt kapital i Portugal

Under 1960-talet har den svenska kapitalexporten till fascistdiktaturen Portugal ständigt ökat i volym. Fördelarna med att flytta till Portugal anses av vissa företag vara stora. Landet är medlem i EFTA (vilket underlättar införsel till Sverige av produkter därifrån), företag kan beviljas skattefrihet upp till sex eller tio år, inkomstskatten är låg, billig tomtmark, billig arbetskraft. Utsagningsgraden kan bli hög och likaså profitkvoten. Detta har varit avgörande för den svenska kapitalexporten.

De »svenska» företag som i januari 1968 var etablerade i landet var enligt tidskriften Södra Afrika följande:

T e x t i l: Melka, Jönköpings Linnefabrik, Algots, Ideal-Corsett, Ru-Wi Skjortfabrik, Alva, Cintideal (Förenade Trikaåfabrikerna), Norsel, Suedex, Bore, GEFA, Tapisseribolaget, Anders Westerlind, ÖSB-industrier.

M e t a l l: Volvo (sammansättningsfabrik), Scania-Vabis (dito), Eriksbergs-Kockums (äger 25 % av aktiestocken i Lisnaveva-varvet), Electrolux (kylskåpstillverkning).

K e m i s k: Billerud (massafabrik), Svenska Tändsticks AB.

Ö v r i g a: Securitas (bevakningsföretag), Kjessler & Mannerstråle (projekteringsföretag), Wicanders Korkfabrik, Scandiaconsult (arkitekt- och ingenjörföretag), ASEA (försäljningsbolag), Atlas Copco (dito) och SKF (dito).

För att Portugal skall kunna klara sina krig mot befrielseörelserna i de afrikanska områdena behöver landet förändra sin ekonomiska struktur. Till detta bidrager dels Portugals NATO-broder USA och dels samtliga partners i EFTA samt bl. a. stora svenska kapitalintressen.

Befrielseörelserna

Moçambique upptar en yta av 780 000 km², dvs. är ungefär 2 gånger så stort som Sverige. I landet bor ca 7 miljoner invånare, varav 97 procent är afrikaner och endast 180 000 européer. Den infödda arbetskraften utnyttjas hänsynslöst genom olika former av tvångsarbete.

År 1962 bildades FRELIMO, Moçambiques befrielsefront, och 1964 gjordes det första angreppet mot kolonialmaktens bastioner efter två år av politisk och militär förberedelse. FRELIMO leds av Eduardo Mondlane. 1964 bildades ännu en befrielseörelse, COREMO. Befrielsestyrkorna behärskar betydande områden av Moçambique. I de befriade områdena har politiska organ upprättats och betydande insatser gjorts för ekonomiska reformer, för utbildning och hälsovård.

Det så kallade portugisiska Guinea eller Guinea-Bissau har en ytvidd av 36 125 km². De afrikanska inneväanarna uppgår till ca 800 000, den civila europeiska befolkningen av ca 3 000 portugiser. På de närbelägna Cap Verde-

öarna bor ca 200 000 innevånare. Levnadsförhållandena för den afrikanska befolkningen är synnerligen miserabla.

År 1956 bildades PAIGC — rörelsen för Guianas och Cap Verde-öarnas självständighet. Dess generalsekreterare är Amilcar Cabral, som nyligen besökt Sverige. Sedan år 1960 för PAIGC med stor framgång ett väpnat befrielsekrig mot den portugisiska kolonialmakten. PAIGC behärskar i dag över halva landet. I de befriade områdena har under svåra förhållanden bedrivits ett omfattande arbete för att reformera jordbruket, för att ordna sjukvård och undervisning.

Även i Angola pågår en väpnad befrielsekamp. Den mest kända av befrielseörelserna är MPLA — folkrörelsen för Angolas befrielse.

I april 1961 skapades CONCP — portugisiska koloniernas nationella organisationers sammanslutning. Medlemmar i denna är bl. a. FRELIMO, PAIGC och MPLA. Denna organisation erkännes av de självständiga afrikanska staterna och av deras sammanslutning OAU.

I samtliga de områden som befriats från det portugisiska kolonialförtrycket föreligger utomordentligt stora behov av materiellt stöd i olika former. Även befrielseörelserna är i behov av stöd i sin kamp. Enligt vår uppfattning bör Sverige lämna sådant stöd. Vi föreslår därför direkta anslag på sammanlagt 20 miljoner kronor till de nationella och sociala befrielseörelserna i de av Portugal förtryckta områdena i Afrika.

Vårt land måste emellertid också ge politiskt och moraliskt stöd till befrielsekampen mot den portugisiska kolonialmakten genom att skarpt fördöma den portugisiska kolonialismen samt inom FN, EFTA och andra internationella organisationer ta initiativ för effektiva påtryckningar och åtgärder mot Portugal.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen för materiellt stöd i olika former såsom förslagsanslag måtte anvisa dels 10 milj. kr. till PAIGC, dels 10 milj. kr. till FRELIMO och andra befrielseörelser att fördelas genom CONCP, samt

att riksdagen i skrivelse till regeringen hemställer om effektiva påtryckningar och åtgärder mot Portugal inom FN, EFTA och andra internationella organisationer.

Stockholm i januari 1969

C. H. Hermansson (vpk) Gunvor Ryding (vpk) Eivor Marklund (vpk)